

HARRSTRÖMS LOKALHISTORIA

En förteckning i bild och ord över en del gamla byggnader i byn och hur det ser ut idag på de samma platserna.

Inledning

För andra året i rad har en grupp entusiaster samlats i medborgarinstitutets regi för att dokumentera en del av Harrströms lokalhistoria. Denna gång har gruppen med kamerans hjälp velat jämföra dagens Harrström med gårdagens.

De som haft tillgång till gamla fotografier över byggnader i byn har lånat ut dem för inscanning och beskrivning. I huvudsak har gruppen varit intresserad av att dokumentera byggnader som inte längre finns, men också gamla bondstugor som fortfarande står kvar har fått komma med. Där det varit möjligt har vi tagit nya bilder från samma plats för att kunna jämföra med dagens bebyggelse.

Harrström, eller Harfuaström som det stavades på den tiden, omnämns första gången i jordaböckerna 1492. De äldsta på dessa bilder avbildade byggnaderna torde vara från första halvan av 1800-talet.

Alla bilder ges inte rättvisa efter inscanningen, svartvita bilder har haft en tendens att få en gul ton i samband med bildhanteringen. Tanken är i alla fall att bilderna skall ge en inblick i hur byn varit bebyggd. Presentationen är gjord i programmet power-point, vilket gör att den lämpar sig att visa som bildspel med dator.

Någon kanske tycker att en del bilder saknas i presentationen, bildmaterialet består av de bilder som gruppens medlemmar lyckats hitta ur egna gömmor och via bekanta. Därför ges alla som så önskar en möjlighet att skaffa sig denna presentation på en minnessticka så att man själv kan komplettera med bilder och texter ur egna förråd.

Ett stort tack till alla de som bidragit med bilderna!

Förhoppningsvis skall bilderna väcka trevliga minnen till liv och ge upphov till intressanta diskussioner.

Med hopp om angenäma lässtunder.

Harrström i februari 2012.
Lokalhistoriegruppen:
Per Backlin,
Gunilla Bylund,
Viking Bylund,
Ture Båsk,
Eva Hansson-Lunki,
Stig-Göran Lassas,
Margaretha Sand,
Torsten Åkerman,
Stefan Mannsén.

Flygfoto över byn från mitten av 1960-talet.

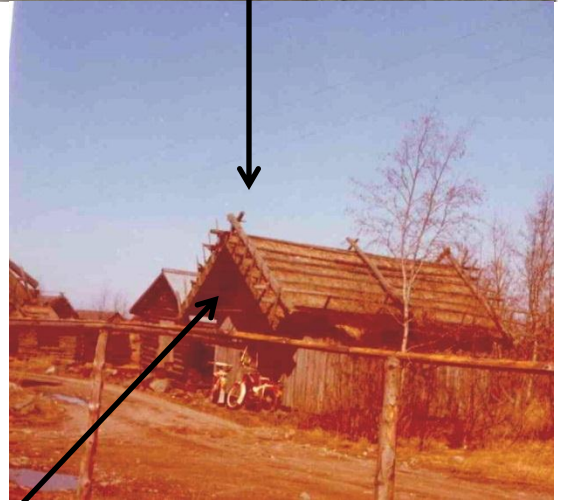
Innehållsförteckning:

Sid. nr.

Sjöhagan	4 – 17
Sjötået	18 – 26
Skolan	27 – 28
Mitt i byijin	29 – 38
Kvarnbacken med omgivning	39 – 46
Stenbron, lokaalin	47 – 50
Norr i byijin	51 – 55
Flyvägen, början	56 – 62
Norrjesch, Juthnystu	63 – 65
Mattans, Lassas, Korsbäck	66 – 71
Suår i byijin	72 – 77
Framstu, Svartgrånn	78
Langhagan, Bärisholm	79 – 83
Arbetsprojekt	84 – 85
Sjöhusen	86 – 88
Paviljongen	89
Djur på Öjen	90

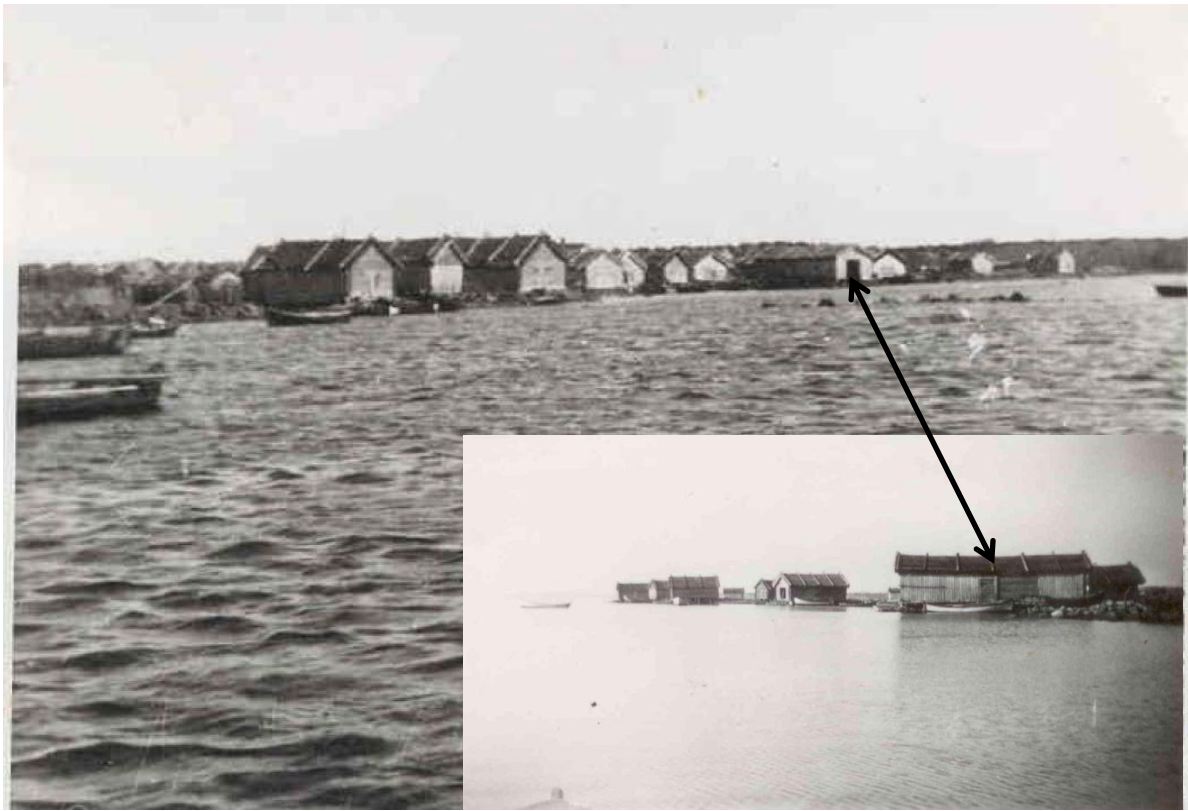
Från båthusen norr i Sjöhagan

Vy över båthusen i norra delen av Sjöhagan. Bilden är troligen tagen från Emil Hanssons stugtak. Nertill på bilden syns delar av järnvägen som gick till Mannséns rökeri. Bilden är från 1955, det år viken muddrades. Baracken till höger om vägen användes av tjänstemän som jobbade med muddringsprojektet. Baracken flyttades senare av Johannes Åholm till Gråsälsgrynnan som fiskarstuga, och finns nu västerom Knöpelbådan i Jan-Erik Eklunds ägo.

Mattans rökeri finns idag till vänster. Rökeriet skymmer Mattans båthus som på den gamla bilden är i mitten av de tre båthusen längst fram. Fiskartorpet till höger har flyttats från södra Sjöhagan (Mannonas).

Båthusen sedda från havssidan.

Stora bilden är tagen före muddringen sommaren 1955. Infällda bilden från södra ändan av viken är från 1939.

Mjölkkannorna lyfts i land vid kajen på morgonen efter mjölkturen till skären.

Från fiskekajen. Elin Hansson med barn. Framme från vänster bl.a. Tore Hansson o Torsten Åkerman, till höger Bengt och Hans Hansson. I mitten Eva Hansson-Lunki.

Viken från
söder 1974.

Vy över Sjöhagan från Bylund's fähustak.

Mannséns, från början Hollsténs , rökeri i mitten av 1950-talet

Fiskrökeriet rökte strömming som saltades och fördes med lastbil till försäljning i finska trakter. Rökeriet var igång till slutet av 50-talet. Nordväst om detta rökeri hade Mattans ett rökeri som fortfarande står kvar.

Einer Hollstén inledde rökeriverksamheten i en stuga på området.

Rökeriet var en stor arbetsgivare i byn. På bilden omges vedtillverkaren August Grahn (Lissgusta) av i nedre raden Else Nyfors (Lindberg), Ellen Mannsén (Juthborg), Ines Jonsson (Nylund) och Göta Juth (Bylund). I bakre raden fr.v. Enni Nyfors (Lillbåsk), Ellen Åholm, Sylvia Sjödahl (Ingberg), Marita West, Karin Riddar (Kvist), Ruth Våg (Lillbäck), Lea Rönnholm (Ingberg), Else Ingberg (Tuomela), Hilda Kvist.

Bilden är tagen från Kvistas stugtak. Här gick ännu ingen väg till södra ändan av viken.

Idag finns ingen byggnad på tomten.

Anselm Åkerman på cykel med rökeriet till vänster och Mjöltnars hus i bakgrunden. Mjöltnars Lisa (Nordström) kom från Österdahls och hennes man Johannes från Vasa. Johannes hade en bror, Tidoll, som emigrerade till Amerika och vars ättlingar ganska nyligen besökt Harrström.

Flickor i sjöhagen: I bakre raden fr.v. Inga Bergström (Nyåker), Senny Persson (West), Viola Nyberg (Mattans), Margareta Sand (Grönlund). Främre raden Elli Westerlund (West), Iris Westerlund (Vallvik), Enni Hultholm (Omars), Jenny Näsman.

Här satt flickorna.

Här stod Anselm.

Flickorna i
Sjöhagen:
Göta Juth (Bylund),
Anita Rydell (Kvist),
Viola Nyberg (Mattans),
Enni Hultholm (Omars).

Flickorna brukade
köpa en film i bolag,
och sedan låna
Emils kamera och
fotografera upp hela
filmrullen under en
dag.

Emil Hanssons hus

Mannséns ria

Idag är det svårt att
upptäcka samma
hus i bakgrunden.

Skolan. Mannséns gård och kvarn.

Anita o Viola.
Bakom Kvistas.
Bilderna är från
1943.

Och var är alla husen?

Emil Hanssons hus var från början Mjölinars och flyttades i slutet av 1930-talet från västra sidan av vägen till den plats där det står idag. Pojkarna är Bengt och Hans Hansson. Leander Strand i bakgrunden till höger.

Lisstukalas båthus (Karl Blomsjö) i bakgrunden till vänster.

Leander Strands hus innan det övertogs och renoverades av brorsonen Göran Bylund.

Huset idag till höger på bild. Tage Hanssons hus (Axels) i bakgrunden till vänster.

Husen i Sjöhagan byggdes från början på samfällad mark. När torparlagen kom hade de som byggt sina gårdar där möjlighet att lösa in och bli ägare till sina tomter.

Sjöhagan, södra

En vy över Sjöhagen från väster. Lotsen Johannes Kvists stuga. Till höger båthuset, Edith Segelströms (Mannonas), Wallings och Sjöviks stugor. Bilden är från slutet av 1940-talet.

Marianne Tuomivirta (Juthborg) och Karin Riddar (Kvist).

Samma vy idag. En del lador och uthus har rivits. Bo och Gunilla Smeds' hus har tillkommit till höger om tallarna i mitten.

Så här mycket vatten har det faktiskt funnits i viken. Arne Sands båthus till vänster mitt på bilden, Törnroos till höger. Båthuset tillhörde ursprungligen Skata Matt.

Bilden är från slutet av 1930-talet och flickorna på bilden är Anita Rydell och Vivi Smeds (systrar, f. Kvist).

Idag växer vassen hög där flickorna rodde.

Karin Riddar (Kvist) tvättar i gistvallen nedanför deras stuga. Att gista innebär att hänga upp och torka nät och rensa dem från sjögräs.

Nedan Anna-Lisa och Torsten Oldenmarks hus i Sjöhagan. Tidigare lillstuga på Herman Åbergs tomt norr i byijin.

Mannonas - Fiskartorpet

Wallings stuga den röda i mitten, innan Oldenmarks började bygga i Häggbloms åker.

Mannonas grå stuga innan den flyttades och blev fiskartorpet. Kvistas stuga är den röda. Bilden är tagen 1970.

Fiskartorpet på sin nuvarande plats. Bilden tagen från nordost 2010.

Jon-Kalas

Hit till Sjöhagen flyttade Jon-Kalas Ana-Griet (Anna-Greta Sjövik med barnen) från Lissback. Karina och Hans Hanssons gård finns här idag på samma tomt. En lillstuga torde också ha stått på tomten men den revs för länge sedan.

Sedan Edit och Emil Hansson byggde nytt hus vid rökeriet hyrdes huset ut till olika familjer. Baktill från vänster Mauritz Nyman, hans kusin Sonja Nilsson med man Arne. Pojkarna fram till Göran Nilsson och Stig

Bergström. Christina Nyman som 1-åring torde också finnas med. Mauritz o Daisy Nyman (fotograf) hyrde stugan några somrar. Hans o Karina Hansson byggde om Hans' morföräldrars hus till sommarstuga (1965) innan de flyttade hem från Sverige. Söder om deras nuvarande hus bodde Kamar-Kajs och Seffras-Joss. Kamar-Kajs var syster till Edits farmor. Joss lär ha läst ur bibeln på dialekt för att Kajs skulle förstå. Till höger syns en kant av deras nuvarande bostadshus. Mitt på bilden Wallings hus. Gabriel Walling var son till Karl Mattsson Mattans, Amanda Walling var från Nykarleby.

Skatamattas stuga, Edith Segelströms farfars hus.

Skata-Matt brukade skryta med att han fått medalj av ryske tsaren som erkänsla för krigstjänster. En gång när kusinerna Josef Krönars och Arvid Dahllund besökte Matt tröttnade de på hans prat och såg till att medaljen hamnade i öppna spisen, där Matt småningom hittade den sönderbränd.

Edith uppförde i början av 1960-talet ett nytt hus på samma tomt. Edith var byns sömmerska i många år.

Sjötået – vägen till havet

Början av Sjötået.

C-O Juthborg i trädgården tillsammans med Gunhild, Alina, Harald och Evald. Ellen framme vid staketet.

I bakgrunden Josepas Janneas gård. Till vänster Ådalen, Lunda nötse och Gamelhandlin. Josepas Janne hade en tid butik i sitt hus. Hans barn tog efternamnet Moliis, från början hade hela familjen efternamnet Mattans.

Samma
vy idag.

Från Suomen Kuvalehti,
feb. 1981.

Karl Seffras gård.
Alina köpte gården
1920 av Seffras Kajs
innan CO kom hem
från Amerika. Hon
betalade 9000 mk för
gården och hemmanet.
CO byggde 1925 en
sytningstuga åt Kajs-
Stina längre västerut
på tomten.

1963 inledde Andelsbanken sin verksamhet
i husets framstuga med Viking Bylund som
banktjänsteman.

90 år senare.

Sjötået från Seffras
Back mot väster.
Juthborgs åker till
vänster med hästen
Tärna.

Längst till vänster
Moliis' rågskylar.
Verner Smeds och
Amanda Wallings
hus i bakgrunden till
höger.

Nu har
rågskylarna
ersatts av minkhus.

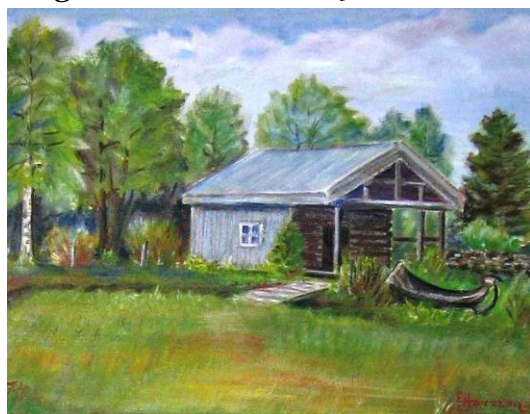
Mannséns rökbastu

På rån till Böllebo. Användes sista gången för rökning av fårkött 2005. Användes som bastu att tvätta sig i ännu i början av 1950-talet.

Stolta kaninfarmare:

Stefan Mannsén, Henrik Mattans och Stig-Göran Lassas, 1961.

Emil Hansson och Harald Juthborg poserar bakom bastun i början av 1930-talet.

Maars

Gamla hemgården med stallet till vänster och lillstugan till höger. Huset revs 1951 och det nya huset var klart för inflyttning 1953.

Vedlidret till vänster var från början Maars-moschins snickarbod. Söder om vedlidret fanns tidigare en "sjudarlada" för salpeterproduktion.

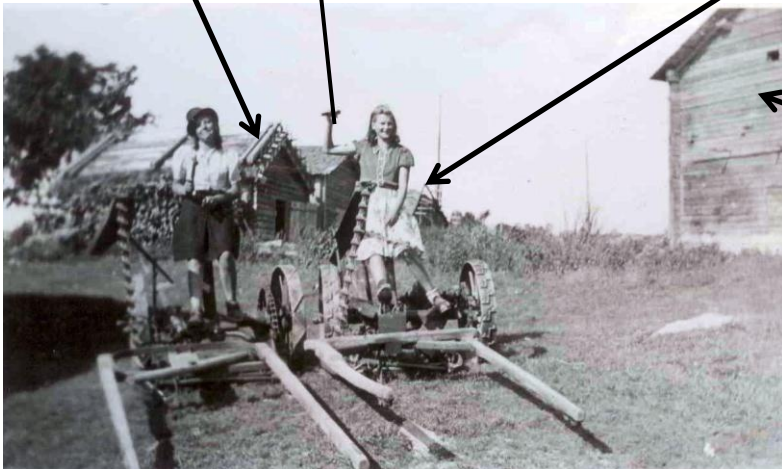

Uthus på Maars-gården.

Göta Juth (Bylund) och Enni Hultholm (Omars)
testar hästslättermaskinerna.

Lada som flyttades till Storienje.

Bastun, riven.

Stallet på målningen
på föregående sida.

Sjötaet sett från Sjöhagen i medlet av 1940-talet. Uppe till vänster Bylunds fähus, i bakgrunden skolan, uppe till höger Mannséns fähus och stall med bondgården bakom. Männerna på bilden torde ha anknytning till någon som bodde på skolan, ev. familjen Ahrner.

Idag är Sjötaet kantat av träd som skymmer uthusen i bakgrunden.

Helge Lassas på samma ställe.

Böllebo – ett byggprojekt

Den gamla, västra delen av Böllebo köptes av Dagmar och Wilhelm Holmén 1923 för 18000 mk. På bilden beläggs taket med nya pärtor.

Den "nya" delen av Böllebo stod norr om Göran Bylunds hus och söder om det som idag är Thomas Hanssons hus. Delar av stenfoten finns kvar. Huset flyttades och byggdes ihop med den äldre delen av Böllebo när det köptes av paret Jaeckel på 30-talet.

På bilden syns paret Dagny och Paul Jaeckel med Carlos Holmén, Dagnys brorson.

Och så här blev resultatet. Huset stod kvar till slutet av 1970-talet. Gunilla Lindroos har nu en sommarstuga på området.

Böllebotomten idag. En liten del av det gamla huset finns kvar längst bak på bilden.

Namnet Böllebo kommer från en kvinna som kallades "Jäla-Böll". Hon var släkt med Jäla-Viktor som bodde på Solvinsbacken, men var hemma från Harrström.

Härifrån (till höger om trädet) togs det som blev östra delen av Böllebo. Thomas Hanssons ombyggnad av Mjöltnars Lisas hus i bakgrunden.

Huset ägdes efter Lisa av systerarna Helmi och Siri Smeds.

Skolan

Skolan och skolgården från 1929.

Den första skolklassen undervisades i husets norra ända 1926. Lärarinna var Ellen Lindholm. Följande höst, 1927, togs hela skolan i bruk. Skolan stängdes 2009, och har sedan dess fungerat som daghem.

Skolan byggdes på Maars hemman. Tomten införskaffades av "Maarsgröbbor". Grannarna besvärade sig mot att skolan byggdes här. Det fanns också sådana i södra byn som ansåg att skolan borde ha byggts söder om Sjötået.

Uthuset sett
från Häggbloms
(Pundars) åker.
Kvarnarna i
bakgrunden.

Från stora klassrummet
inne i skolan, slutet av
1920-talet.

Mitt i byijin

Enni Hultholm (Omars)
och Viola Nyberg (Mattans).

Från Juthborgs gård.
Pundars gården till vänster
i bakgrunden, Karl Nyfors
snickeri till höger.

Mannséns hus sett från
Pundars åkern, skolan till
höger. Maars gamla gård
och lillstuga i
bakgrunden.

Från Riback, Bellåkersback

Josepas kvarn,
ria och bastu till
vänster, Mattans
ria till höger.

Idag har riorna
ersatts av Siri och
Ralf Nylunds hus
mitt på bilden
och Lennart och
Monica Mattans
hus till höger på
bilden.

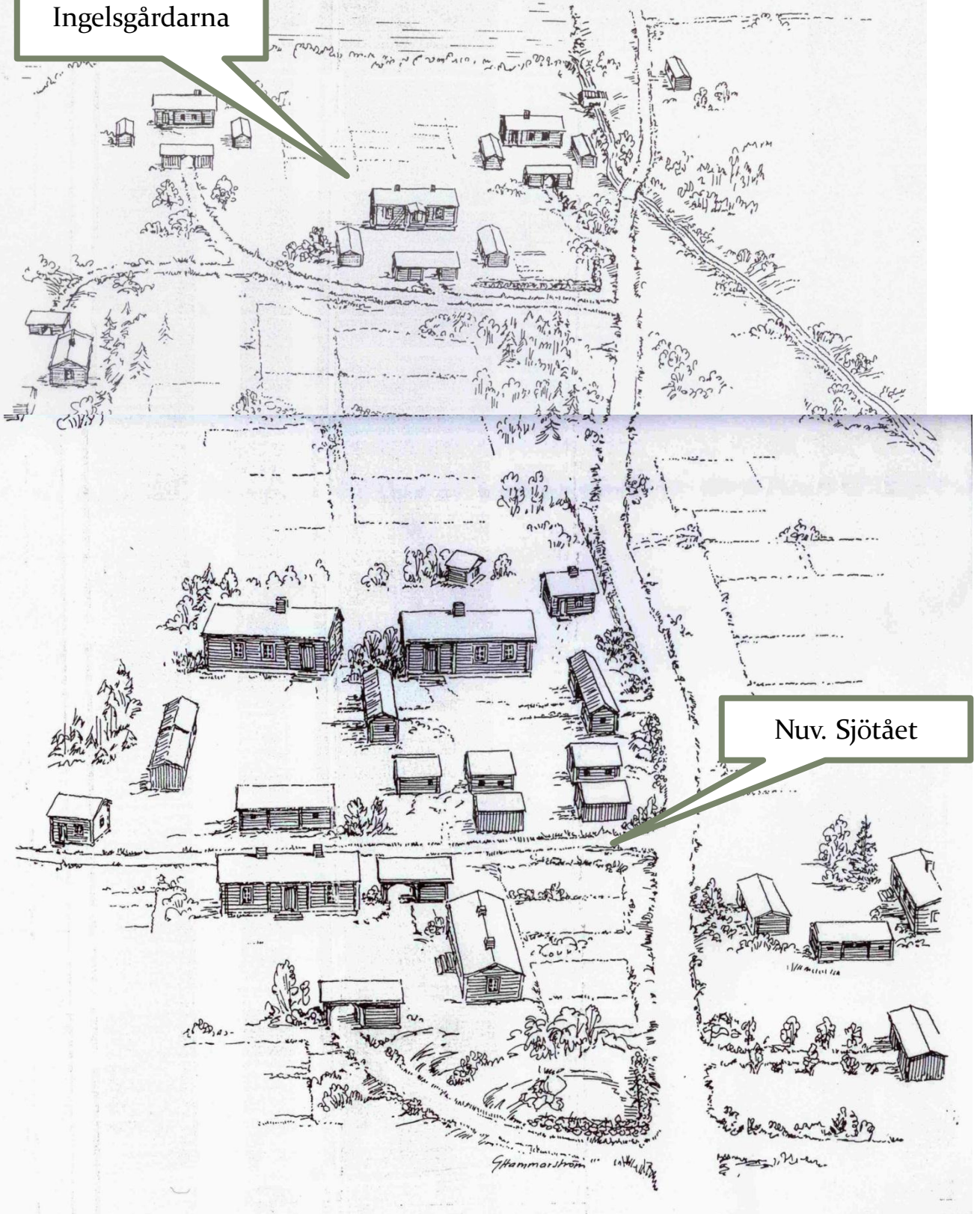

under 1820-talet

Rekonstruktionen, som omfattar närmast bebyggelsen på och kring Ingels-backen, bygger på en situationsplan från den tiden.

Ingelsgårdarna

Nuv. Sjötaät

Första bensinmacken i Harrström

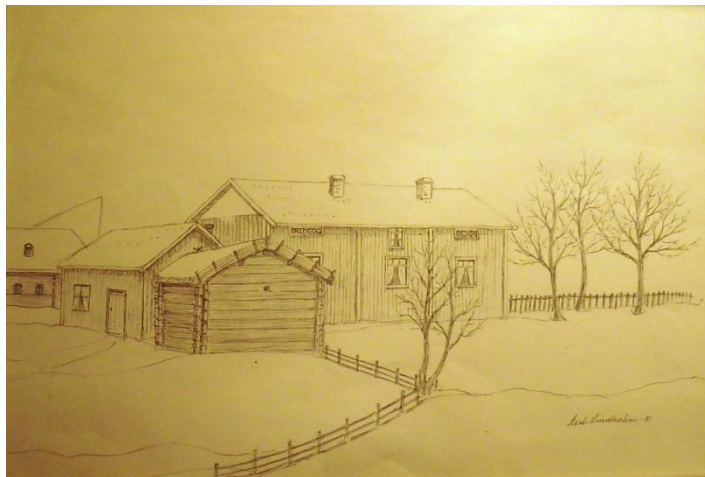
De skidförsedda damerna på bilden är fr.v.

Daisy Nyman (Bergström),
Astrid Österbro (Källund),
Linnéa Mattans (Mannsén).
Barnen är Margaretha Söderling
(Bergström) och
Lea Rönnholm (Ingberg).

Första bensinmacken fanns vid vägen som går ned till skolan. K-O Bergström som förestod macken hade en butik i gårdsbyggnaden på Pundars. Andelsbanken finns idag på tomten. Huset till höger i bakgrunden är Erkas (Ingbergs) gamla bondgård. Kvarnarna i bakgrunden.

Idag är alla hus nya, förutom storkvarnen som finns kvar i bakgrunden.

Huset hos Erkas med lillstugan och bastun. Bastun flyttades senare upp till nuvarande ställe på backen.

Teckning av Axel Lindholm.

Pundars

Lillstugan på Pundars.
Nuvarande ägaren
Eva Hansson-Lunki
köpte den av tidigare
ägaren Maria
Häggloms arvingar.
I bakgrunden till
vänster rian. Den revs
när Helena och Berndt
Linddahl byggde hus
på Helenelund.
Till höger Mannséns
bondgård.

Paus på gårdstunet i höbärgningen.
Fr.v. Helena Linddahl (Hägglom), Arvid
Hägglom, Henry Hägglom, Alfred Källdin ,
Elin Hägglom och Harald Juthborg.

Idag innehas Pundars
lillstuga av
Eva Hansson-Lunki och
Gustav Lunki.
Inredningen i stugan
är i gammal stil.

Maria Häggloms far var bror med Stina Hurtig, som hade
en liten gårdstomt på samma skifte. Karl-Johan Hägglom kom
från Blaxnäs men makarna köpte ett hemman och bosatte sig
på Helenelund.

Området kring Sjötået

Pundars huvudbyggnad,
sedermera butik

Målningen är gjord av Emil Hansson.

Josepas gårdsbyggnader i förgrunden, Ådalen till höger. Den ljusa lillstugan finns kvar och större delen av fähuset. Det röda huset med gaveln mot söder är Juthborgs. Eva Hansson-Lunkis stuga mitt uppe på bilden. Ådalshuset ägdes från början av "polla-Karl", som hade en del av Josepas hemman. Josepas Janne (Moliis) köpte bort Karls (Nyborg) andel när denne flyttade till Edsvik.

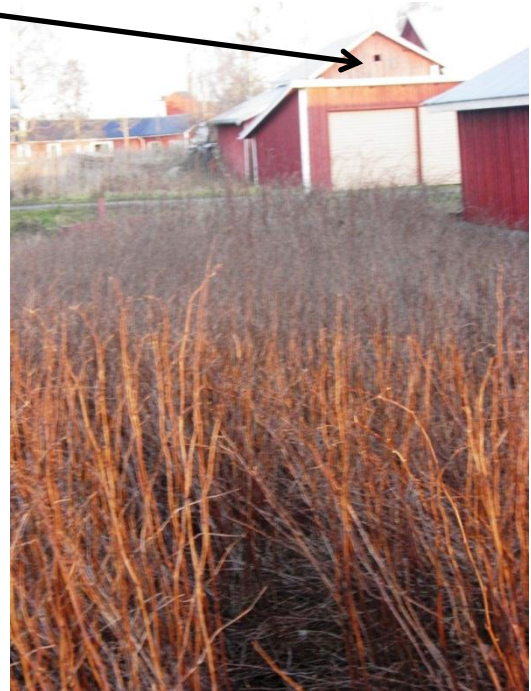
Josepas gården till vänster.
Bageriet, senare Ådalen i
bakgrunden.

Karl och Else Nyfors med dottern
Siri Nylund. En del av familjen Backlund
som var evakuerade och bodde i lillstugan
på gården under kriget.

Karl och Håkan
Nyfors byggde ett
nytt tvåfamiljshus
på tomten.
Huset bebos idag av
Britta, Håkan och
Bengt-Göran Nyfors.

Gluggen på
härbret finns
kvar 70 år
senare.

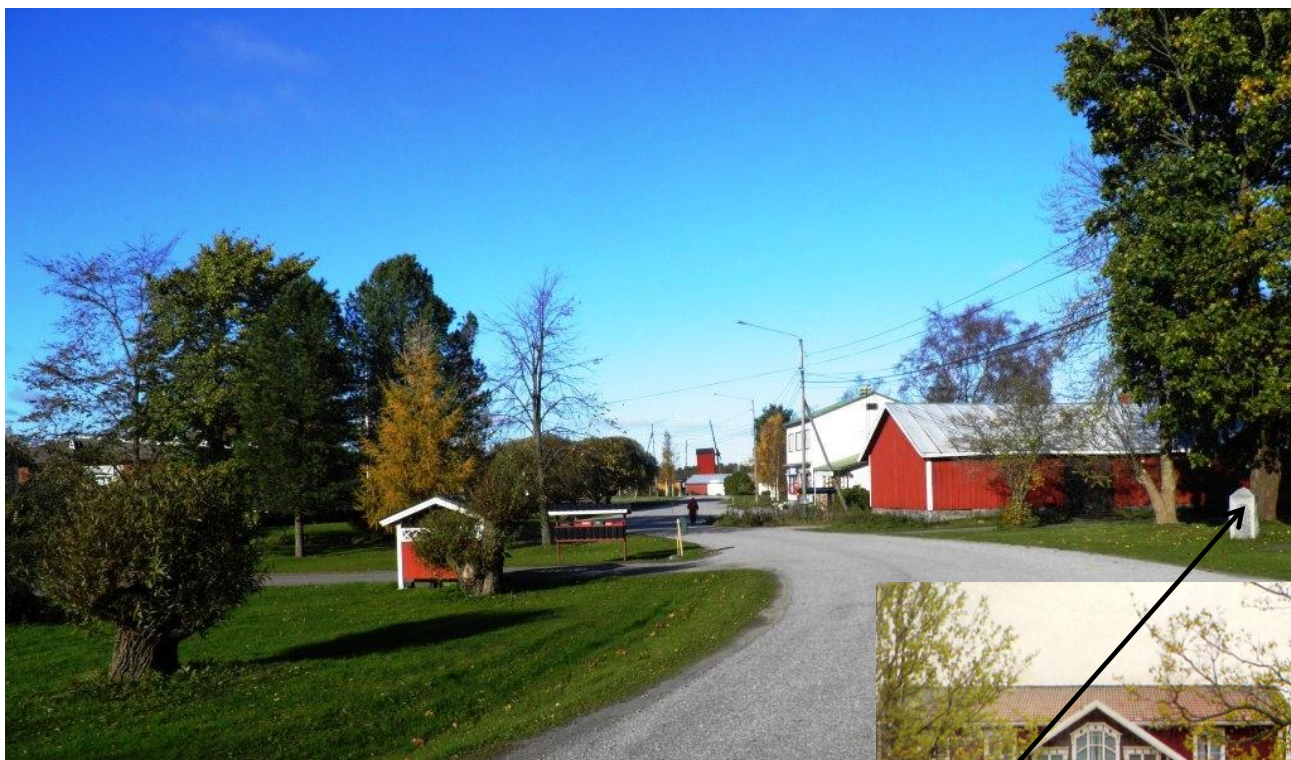

Bakom Mattans snickeri, Josepas
åkern i bakgrunden. Längst bak
Häggloms lada. Juthborgs
härbre och fähus till höger.
Viola och Frans Mattans på bilden.

Vy från bycentrum
27 januari 1963.
Ådalen till vänster,
KO Bergströms till
höger bakom
Lunda nötse.

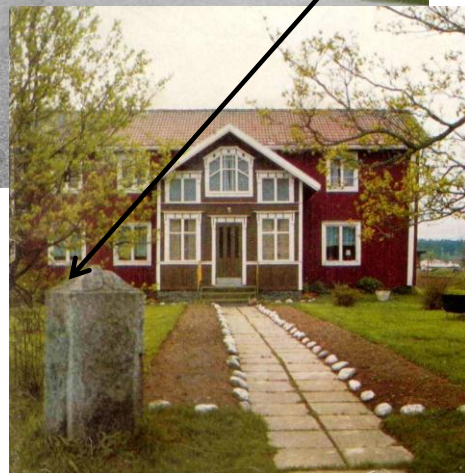

Veterinär Perander tog emot djur för behandling
i Lunda stalle.

Samma vy i oktober 2011.

Lunda gården, bilden från
Suomen Kuvalehti, feb. 1981.

Josepas Janneas
(Else och Karl Nyfors)
gamla stuga i
bakgrunden, lill-
stugan i förgrunden
och snickeriet till
vänster.

Lillstugan och snickeriet finns kvar, men övriga hus
är bortrivna och/eller förnyade. I Mattans' åker har
Henrik byggt ett nytt hus.

Lunda Kalleas (Bergholms) gård. Till vänster vid elskåpet fanns Gamelhandlin. Delar av Gamelhandlin är nu uppförda som fiskarhus på Gråsälsgrynnan. I bakgrunden Bäcks gårdarna. framtill i högra hörnet på bilden fanns handelslagets bensinmackar. Lunda Kalle, morfar till bl.a. Per Backlin, kom från Blaxnäs. Hans fru var syster med Karl-Johan Maars. Backen här vid vägkorsningen kallades Åbbans back.

Fungerade som Handelslag 1916-1956, när det nya andelslagshuset stod färdigt på andra sidan vägen.

Kvarnbacken

Kvarnarna på kvarnbacken sedda från skolvägen någon gång i slutet av 1930-talet. Från vänster Ingels skrädkvarn, Ingels, Åkerman och Ingberg.

Ingels och Åkermans kvarnar finns kvar idag. Karl Rönnholms nya hus till höger.

Här finns alla fem kvarnarna på kvarnbacken på en målning.

Längst framme till höger Maars kvarn, från vänster skrädkvarnen som

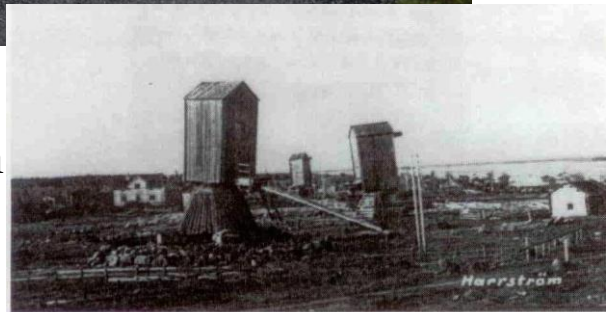
Maria Törnroos fick med sig från Ingels när hon flyttade till Bärisholm, därefter Ingels, Åkermans och Ingbergs kvarnar. Ingels och Åkermans kvarnar finns kvar och ägs idag av ungdomsföreningen. Bilden sedd från Maars ritaket nere i maarså kern.

Kvarnbacken från samma håll i november 2011.

Dagens Kvännback sedd från Åkermans. Stenen vid flaggstången hämtade byggarna av storkvarnen ur åkern i Fällon. Mickel Isaksson, sonen Mickel Mickelsson och sonsönerna Johan och Carl var enligt inskriptionen på stenen de som såg till att kvarnen till vänster byggdes på 1840-talet.

Så här såg kvarnarna ut innan Harrström uf satte igång reoveringen.

Vad fordom timat:

Till fädrens gärning

Hell hemmets bygd i sommarljus!
Hell dina åkrar, dina hus
och föllt i blomning, väna lider!
Du binder oss med starka band,
ty fagrare ej finns ett land
än denna bygd i blomningstider.

Hur livas ej vår häg i dag,
hur slår ej hjärtat friska slag
i glädje inför sommarns under!
Vi gängna släkten mana fram,
vi hylla män av gammal stam,
som sova ren i tysta lunder.

Vi deras söner, dagens barn,
i kärlek rest en gammal kvarn
till tack för arv, som blivit vårt.
Som en symbol för bygden all,
om gangen tid den tälja skall
och liksom mjödosamt och svart.

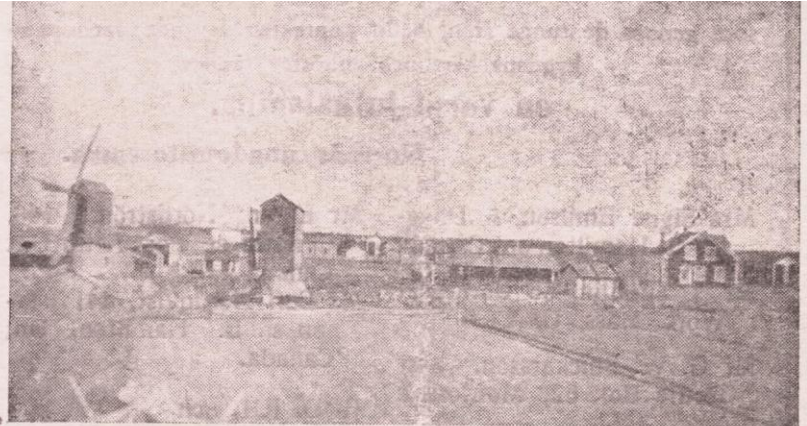
När vind var att få,
"till kvarns" for man då
och lossade vingen
och tömde ur bingen
den säd som var mogen
och tröskats på logen.

Med buller och bång
satte kvarnen i gång
så att damm stod i sky.
Vilken fröjd uti byn!
Och glatt skreko barnen:
"Till kvarnen, till kvarnen!"

Och bonden så glatt
hällde säd i dess tratt.
Och muntert sjöng vingen
och så fylldes bingen
av sädor och mjöl,
och snart utan söl
det bakades bröd,
men när stundom var nöd
fick med bark spädas på
att få bröd att förslå.

Så minns vi fädrens möda,
vi sena tiders barn.
Hur rör du ej vårt hjärta,
du gamla väderkvarn!

Börje Backholm

Kvarnbacken med folkskolan i Harrström.

Korsnäs, Finlands västligaste fastlands socken har fått en styvmoderlig behandling i fråga om naturen. En mera karg och stembunden mark har man väl svårt att finna, och allra ödsligast ter sig för ett främmande ögat den långgrunda steniga stranden vid Harrström. Där lyckas en jättes stembörda ramlat av på ett ställe. De grå stenmassorna trycker sin prägel på allt och ger ej blott färg utan även tyngd. Men låter man blicken glida förbi kullerstenarna möter havet, det milsvida öppna med tusen skiftningar. Det blåa böljeglittret en solig sommardag fröjdar ögat, så att man ej ser strandens ödslighet. Och när höst vinden vinande drar genom de glesa strandalarnas avlödade kronor och skummigt från brottsjöarna stänker högt, då hör man havets mäktiga sång och glömmar att höstdagern gör det gråa ännu tyngre.

Harrström, byn vid Boltenhavets strand, har en rätt gammal bosättning, ty redan så tidigt som 1492 omnämnes Harrström eller Harrfuaström som den då kallas i en jordabok i Stockholm. Byns första bosättning låg på en smal

strandremsa och längre in mot land funnos blott våta kärrängar och träsk. Dessa träskmarker utgöra nu Harrströmbornas åkrar och ängar. De ligga ända till 8-10 km från byn och mycken tid åtgår i resor fram och åter, men utan dem skulle Harrström ej ha något jordbruk. De små åkertäppor man med möda brutit nära gårdarna får mest tjäna som potatisland.

Fiske och sälfångst voro länge huvudnäringar i denna kustby. Det berättas även att man fångade mycket harr vid Harrström. Under senare delen av 1500-talet idkade Harrströmborna fraktfart och foro därvid ända till Reval och Viborg. Dessutom skaffade man sig extra inkomst genom järnbränning och försäljning av näver. Sedan urminnestid är folket således vant vid hårt arbete. För att få dagligt bröd har man städse varit tvungen att arbeta hårt om det sen varit från havet eller de magra åkertegarna man bärgat sin nödtorft. Det hårda slitet har utan tvivel satt sin prägel på folket. Enighet utåt samt gästfrihet äro utmärkande drag i deras kynne i dag som är

Dikten av Börje Backholm publicerades i Vasabladet i juli 1975.

Artikeln ingick i Kaskö tidning 1947.

Inscannade bilder, kvaliteten är tyvärr dålig, men vi ville behålla originaltexten.

Injesch

Injesch Kalleas,
(Johannes Åkerman).
Gården är nu riven
och Petra Sandholm,
barnbarnsbarn till
Johannes har byggt ett
nytt hus på samma tomt
tillsammans med Dennis
Vide. Gården inrymde
fram till början av 1970-talet

Foto: Einar Nyfors

byns telefoncentral som sköttes av systrarna Edith o Lydia
Åkerman. Den första telefoncentralen i byn fanns i Gamelhandlin
vid Bäckes när Anna Mattans (Smeds) var föreståndare där.

Nybygge på gång.

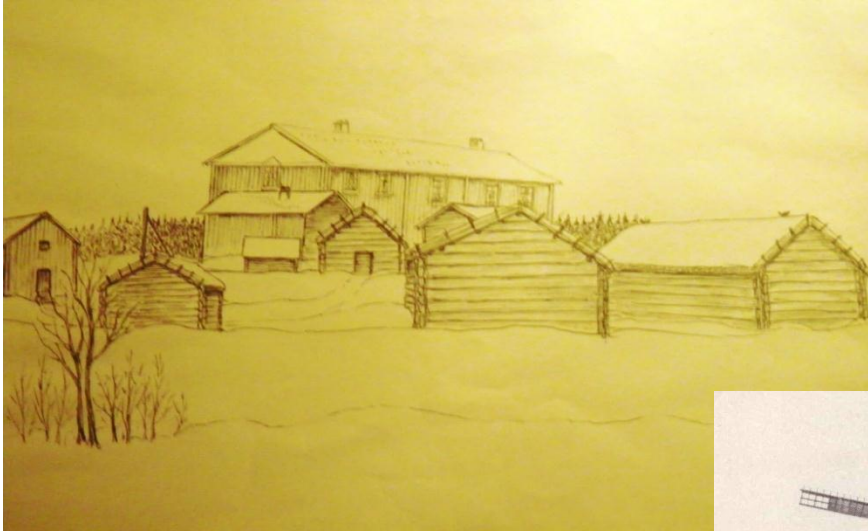
Injesch Jon-Erik.

Adele Åkerman, barnbarn till Jon-Erik och dotter till Karl och Hilda Ingels framför gården tillsammans med Torsten och Edvin i slutet av 1940-talet.

Huset byggdes 1882.

En mycket stor och ståtlig bondgård. Beboddes senast av Adele (dotter till Karl Ingels) och Edvin Åkerman. Ägs nu av Johan Åkerman.

Huset från söder.
Bilderna är från Suomen Kuvalehti, feb. 1981.

På Axel Lindholms teckning från området finns många småhus framför stugan.

Injesch Gabbas .

Gabriel Åbackas gård.
Innehas nu av
Anna-Lisa Bjurbäck.
Fanns från början på
andra sidan vägen, till
höger om vägen upp
till kvarnbacken.

Bynes Mattas .

Tillhörde "Bynes" Vendla
o Henrik (Åbacka).
Nuvarande ägare: Mats
o Caroline Åbacka.

Foton på denna sida: Einar Nyfors

Slåtter på backen hos Göta och Ragnar Juth.

Fr.v. Dagny, Johan o Anselm Åkerman. I traktorn Henrik Bylund.

Bakom till vänster K-H Bylunds gamla hemgård.

Åbackas gård till höger, av husen på Bylunds tomt finns bara härbret kvar.

Flygfoto från sommaren 1995.

Gamla stenbron

Den gamla stenbron med UF-lokalen till höger i bakgrunden och Teodor Karlssons bondgård till vänster bakom damerna.

Damerna är från vänster Gerda Mannfolk (Källdin), Daisy Nyman (Bergström), Astrid Österbro (Källund) och Else Karlsson (Omars).

Området nordost om bron brukade svämma över på vårarna så att vatten steg in i fähusen.

Idag är utsikten mycket mera begränsad.

Här, nordost om stenbron var det tänkt att mejeriet skulle byggas, med nära tillgång till vatten. Taklaxborna lyckades i alla fall få mejeriet till Taklax. Monumentet berättar om stenbron och om vattenkvarnen som fanns längre ned längs ån.

Astrid Österbro (Ruskas Astrid, Källund) invid stenbron sittande på den stenhop som var tilltänkt att bli grunden under mejeriet.

Gabriel och Anna-Stina Nylunds hus i bakgrunden, UF-lokalen till höger.

Enni Hultholm (Omars) poserar på samma stenhög vid bron. Lokalen till höger och Nylunds hus till vänster i bakgrunden. Huset innehades före Gabriel och Anna-Stina av en som kallades Målar Viktor.

Lokalen till höger. Till vänster alldeles vid vägen fanns Gabriel och Anna-Stina Nylunds hus.

UF-lokalen

Lokalen Strandhem invigdes den 6 augusti 1933. Den byggdes av den gamla folkskolan som stod på sportplanen bakom nuvarande skola och revs i slutet av 1920-talet. Bilen är troligen K-J Norrdahls. Rian i bakgrunden torde vara Teodor Karlssons.

Samling på lokaltrappan våren 1938.

Loppis på gång i oktober 2011.

Norr i byijin

Håmas Joss från Korsnäs köpte hemmanet. Han var barnlös och sålde det senare till Lena Åbbs föräldrar Josef Korsbäck och Anna-Stina Uppgård (från Långvik) år 1888.

Foto: Einar Nyfors

Lena var gift med Johannes Nyfors, nuvarande ägare Einar Nyfors. Gården flyttades hit från Mattans och tillhörde från början Matts Mattsson Mattans och hans hustru Sofia. Sofia (från Lillbåsk) o Matts var barnlösa och när Sofia, Fi-faster, blev änka flyttade hon till sin syster till Grönlunds och gården såldes. Sofia torde ha dött 1926, Matts dog redan 1884.

Alihags

Karl Källström var den siste som bodde i huset. Huset ägs nu av Majvor Söderman.

Foto: Einar Nyfors

Bild från 1978, hagen var då ännu inte trädbevuxen.

Alihags rian till vänster,
stugan och fähuset uppe
baktill till höger.
Bilden är tagen från Gamla
Strandvägen intill infarten
till Nyfors gård.
Rian finns nu hos Henrik
och Ulla-Britt Becker på
Stjälgon i Finby, Närpes

Fr.v. Gunnel Strömsund, Gertrud
Strömsund (Lann) ,
Sanny Strömsund och Märta Kvist.

Smedinas

Här bodde smeden
Henrik Stenlund,
sedermera sonsonen
Herman Åberg, bror
till Aina Omars.
Huset ägs nu av
D. Nyman.

Foto: Einar Nyfors

Samma hus från
1920-talet. På bilden
finns Karl (son till
Henrik Stenlund) och
Anna-Greta Åberg
med döttrarna
Kristina, Carolina,
Ester och Aina.
Lillstugan till vänster
har flyttats till
Sjöhagen och innehas
nu av Anna-Lisa och
Torsten Oldenmark.

Smedinas Aina, Aina Omars, var syster till Herman Oberg och bodde uppe i skogen på östra sidan av vägen i förhållande till hemgården. I den översvämmade åkern till höger har Carl-Gustav Nyfors och Ebba Westergård nu byggt sitt hus.

Elsa Oberg flyttade hem från USA när Herman dog och bodde i det hus han byggde när han själv återvände till Finland. Här har Elsa träffat Edit och Adele Åkerman på cykeltur. Uthuset i bakgrunden tillhörde Selma Berglund. Hon testamenterade det och huset i bakgrunden till Filadelfiaförsamlingen.

Gun-Maj Mattans, som köpte det av Filadelfiaförsamlingen har nu sålt det till Stundars. Längst bak syns farstun till August Sjöstrands hus (Mickas August).

Karl-Johan och Alina Norrdahls gård.
K-J hade verkstad till höger om huset. Där tillverkade han bl.a. cyklar som höll i många årtionden. K-J och Alina hade varit i Amerika och när de kom till Harrström imponerade barnen Norrdahl på harrströmsbarnen genom att känna till "icecream".

Ann-Mari, Kent, Sickan och Christer Norrdahl.

K-J Norrdahls första verkstad fanns i en gammal bondgård. Damerna är Dagny Norrdahl, Anita Rydell (Kvist), Enni Hultholm (Omars) och Viola Nyberg (Mattans).

Verkstaden som föregick den nuvarande på samma plats.

Albin Norrdahls nya gård på samma tomt och den nuvarande verkstaden i bakgrunden. Verkstaden innehas nu av K-J Norrdahls barnbarn Sune och Stefan.

Bäcksgårdarna

Flickan till vänster på bilden torde vara Linnéa Nyåker (Grönlund).

Bakom på bilden till höger finns Karl-Oskar Bäck's bondgård, ett härbre och stall.

Husen revs i slutet av 50-talet när Tor o Ruth Mannsén byggde nytt hus på tomten 1959. Till vänster syns en del av Bäck's Edlas (Nyäng) hus, härbre och stallslider.

Edla hade invid härbret ett stort äppelträd som det var populärt att förse sig med äpplen från.

Lillbåsk's gård, Bäck's Edlas i mitten bakom Bäck's Karl-Oskar's härbre.

Lillbåsk

Lydia Juthans gård (Lissbåsk Karl-Johanas) våren 1951. Lillbåcks ria till höger i bakgrunden.

Etel Lassas (Juth) och Margareta Sand (Grönlund) hjälper till inför Lydias flytt till Canada.

Ellen o Oskar Nordling med fr.v. Barnen Kerstin, Göran och Bengt. Ellen håller Sonja i famnen.

Bilden tagen från Nordlings gård. Karl-Johan Lillbåsk planerade att bygga huset till höger som sytningsstuga, men flyttade det senare till Taklon där han och Hilda sedan bodde.

Storbåsk

Storbåsk-Janneas.
Oskar Nordlings
gård. Innehas nu
och bebos av
Bengt Nordling.

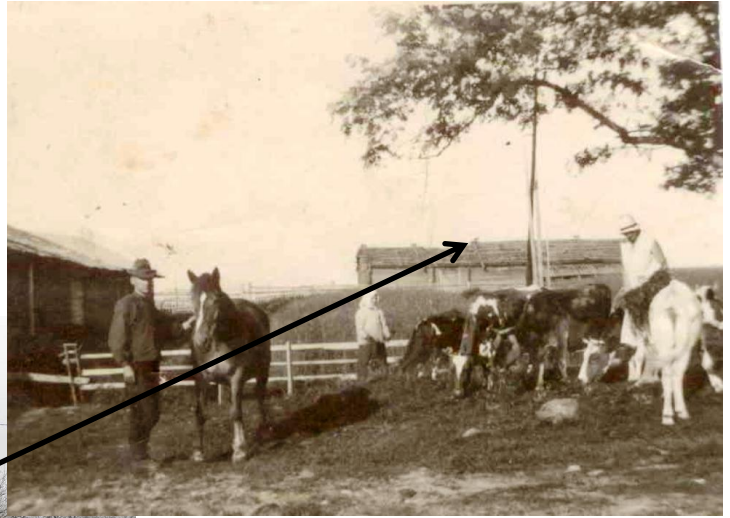
Foto: Einar Nyfors

Storbåsk-Mattas.
Frans Båsk's gård.
Den innehas nu
av Ture och
Vivi-Ann Båsk.

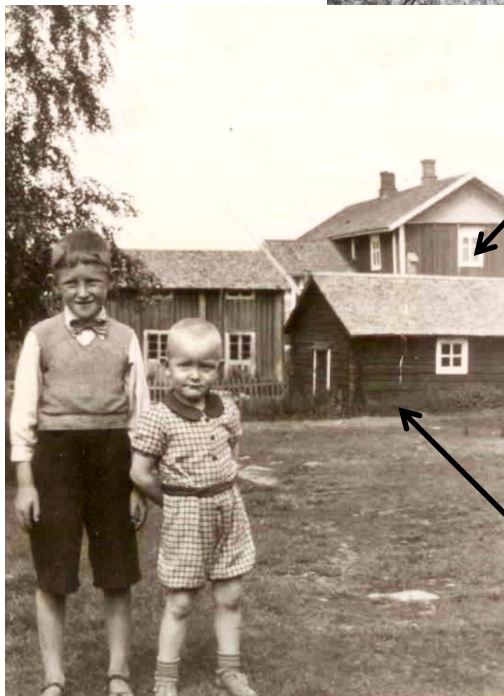
Foto: Einar Nyfors

Frans Båsk till vänster med gårdsfolk, häst och kor framför fähuset. Nordlingsria i bakgrunden.

Patrik Nymans (f.d. Viking Östergårds) hus till höger på den nya bilden.

Sven o Ture Båsk med Nordlings bondstuga i bakgrunden.

Lillstugan framme till vänster, Tures farmors, Maria Båsk's fähus till höger.

Auktion på gårdsplanen hos Båsk i början av 1950-talet. Hulda var hem från Amerika och ordnade auktionen.

Lydia Östergård.

Vy från Lillbäcks gård. Nordlings hus är det stora ljusa.

På samma tomt
som denna stuga
hölls en gång
småskola.

Stugan ägs nu
av Elsie Krook,
brorsbarn till
Oskar Nordling.

En del av familjen
Lillbäck på trappan
till det gamla huset.
Johan-Erik, barnbarnen
Ingeborg och Ernst, mor
Lydia och Maria i
bakgrunden.

Lillbäcks nya
gård som Arvid
lät uppföra efter
hemkomsten
Från Canada.

Arvid Lillbäck
och Ernsts
pojkar samt
hästen Saima
framför
höskrindan
nyåret 1961.

Rågen skärs hos Båsk. Frans längst till vänster, Maria längst till höger. Bakom till vänster Korsbäckes stuga(Norras). Mitt på bilden Båsk's ria. Bakom rian syns Mattans kvarnen. Bakom till höger Ådalen.

Samma plats november 2011.

Juth - Östergård

Bröderna Karl Juth och Joseph Gustafsson byggde detta parhus 1888. Huset står kvar men har nu sålts för flyttning till Singsby. Karl var farfar till bl.a. Ethel Lassas och Ragnar Juth, Joseph var farfar till bl.a. Viking Östergård.

Löv Oska

Oskar West.
Gården innehas
nu och bebos av
Fjalar West.

Foto: Einar Nyfors

Juthnystu

Den sista
ättlingen till
Juthnystu Henrika
och Oskar Österback
som bodde i huset var
deras barnbarn Brita
Roos.

Huset ägs och bebos
nu av en ortodox präst, Matti Wallgren.

Foto: Einar Nyfors

Han har bl.a. inrett ett kapell (chasovna) i ett av uthusen på gården.
Den gamla, ursprungliga inredningen finns kvar i huset.

Detta hus lär ha flyttats från Lindberget och det var tänkt
att det skulle bebos av Henrika och Oskar Österback. Men
när det var klart ville Henrika inte flytta så det blev hennes
syster Maria som övertog huset med sin familj. Maria var
mor till Ernst Bergsjö. Huset ägs nu av Rakel Eklund.

Elin o Arvid
Åkerman med dottern
Birgitta.
Grönlunds hus bakom
till vänster.

Birgitta o Sven Nysténs
hus idag.

Mattans

Mattans ursprungliga hemgård fanns uppe i åkern invid kvarnen.

Den torde ha byggts av Isaac. Isaacs dotter Anna-Greta blev mor till bl.a. bröderna

Matts, Karl och Mickel. Matts övertog hemgården och bröderna byggde

var sin ny gård på hemskiftet. Mickel byggde gården på bilden och Karl en gård enligt samma ritning bakom Mattans nuvarande snickeri. Karls gård och tomtskiftet köptes av Karl Söderman. Karl sålde senare huset till Johannes Lillbåsk som byggde upp det på nytt i Langhagan och flyttade dit med sina yngsta barn när sonen Karl-Johan Lillbåsk övertog hemgården.

Gården var rysk kasern i början av 1900-talet fram till att Finland blev självständigt, då soldaterna avväpnades och fördes till Vasa för vidare transport tillbaka till Ryssland.

Den äldsta brodern Matts dog barnlös. Han var gift med Sofia Lillbåsk (Fi faster). Hemgården såldes efter Matts död till Håmas och bebos nu av Einar Nyfors.

Mickels gård på bilden har nu flyttats till Kåtnäs och byggts upp på nytt där av Fredrik Nygård.

Mickels gård med lillstuga. Lillstugan byggdes senare om till Vikings gård. Henriks hus finns idag en bit ifrån där kvarnen stod.

Här till vänster stod Mickel Mattsson Mattans gård. Mickels äldsta bror Matts övertog hemgården upp i åkern. Vikings stuga till höger, Henriks i bakgrunden.

Snickeriet i västra ändan av gårdsplanen. Här fanns också en pärthyvel in på 1960-talet.

Bakom snickeriet, mot björkarna i hallonsnåren fanns Karl Mattsson Mattans gård, den som köptes av Karl Söderman och sedan byggdes upp i Langhagan. Till vänster fanns tidigare en smedja.

Snickeriet sett från söder, Viola
poserar framför vedstapeln.

Kornet skördas.
Anna, Maria (Henriksdotter Ulfvens)
och Alma Mattans.

Gården och lillstugan sedda från sydost.

Lassgårdarna

Edla och Ester Lassas gård. Har gett plats åt Ingmars och Ingegerds gård.

Och Ingegerds gård idag.

Lassgrinden till höger. Karl Blomsjös fähus till vänster, Johannes och Ellen Norras stuga till höger i bakgrunden.

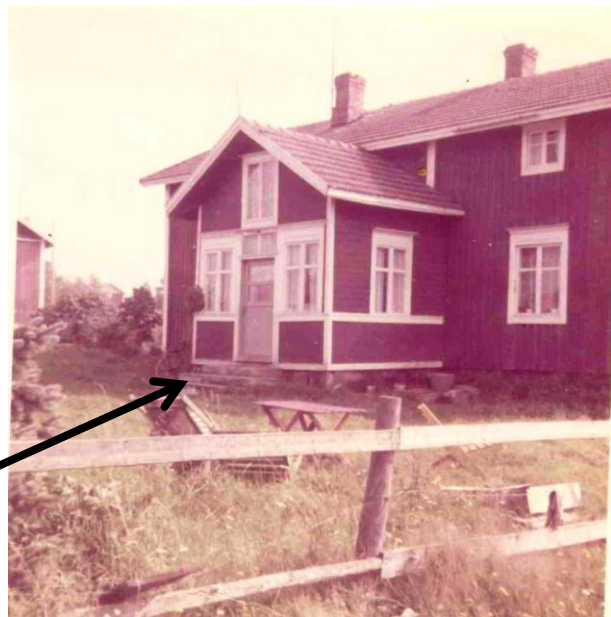

Gossarna på bilden ovan är Lars West och Stig-Göran Lassas.

Gossen ovan till höger drygt 50 år senare.

Johannes och Alina Lassas gamla hemgård. Gården revs 1995.

Alina Lassas mjölkar Blomma i hagen där nya gården nu finns. I bakgrunden Ester och Arvid Lillbåsk's gård som revs av Henry Lillbåsk när han byggde hus i Norrnäs.

Korsbäck Kalleas

Gården beboddes av Korsbäck Karl och Hilda, senare av deras barnbarn Johannes Evald Norras med fru Ellen. Från början ägdes gården och hemmanet av Lundgren. Han sålde den när han planerade att emigrera till Amerika. Gården ägs nu av Gullvi Norras. Bakom huset går Lassvägen, i bakgrunden Karl Blomsjös uthus. (Lisstu Kaalas. Lisstu Kaalas Hanna var syster med bl.a. Gabriel Walling och Henrika Granås).

Suår i byijin

Bilden tagen från
Arvid Dahllunds gård,
numera Deseré och
Jan-Ola Granholms.
I bakgrunden
Lundgrens gård och
uthus.

Viola Nyberg (Mattans) och Ellen Lundgren.

I bakgrunden
Ester
Rönholms
hus.

Ellen Lundgrens
(idag Maj-Britt) hus
sett från framsidan.

Här stod flickorna på föregående sida.

Arvid Dahllunds hus (Nystu Jongas). Innehas nu av Deseré och Jan-Ola Granholm.

Detta hus byggdes av Juthans Kalle (i slutet av 1920-talet) gift med Adelina, som var syster till Södermanas Kalle. Huset bebos nu av Alice Juthans.

Södermanas:

Karl och Hilda Södermans hus, senare Johannes och Elsa.
Gårdsplanen sedd från Svartgrundsvägen.

Foto: Einar Nyfors

Detta hus blev stommen till Arvid o Alina Södermans hus. Början till huset lär ha tagits från Josef Krönars båthus. På bilden Alina Söderman framför huset som är under byggnad.

Huset är nu rivet. Tomten innehas av Sven Söderman.

I bakgrunden
Dahllunds gård och
uthus. Till vänster
Aspholms staket och
aspallé.

Helmer Backas,
Alice Juthans (Grönlund),
Lydia Juthans (Lillbåsk),
Erik Juthans.

Johannes Aspholms gård.
Tillhör nu Vivan Vesterback.

Sands gårdsgrupp så som den såg ut 1929. Bilden är en miniatyr av gårdsgruppen gjord av Arne Sand 1982.

Inget av de gamla husen finns kvar idag. Uthuset är av senare årgång.

Framstu - Svartgrånn

Flygbild från väster.
Johannes Åholms
stuga till vänster,
Ellens bostad och
uthus bakom den
kvarvarande halva
gamla bondgården.
Svartgrund's uthus
och härbre till höger.

Gamla gårdsplanen hos Framstu.

Från K-J Åholms (Juth)
begravning i april 1960.

Langhagan

Gården flyttades från Mattans och byggdes upp på nytt här för Johannes d.ä. Lillbåsk och hans yngsta barn när Karl-Johan övertog hemgården nere i byn. Gården användes sedan bl.a. av en ambulering hushållsskola. Den revs när Helge Lillbåsk byggde ny gård i mitten av 1960-talet. Uthuset i bakgrunden brann ned en julnatt.

Erland och Kjell-Ove Nyåker på stockhopen.

Helge o Vivan Lillbåsk's nya hus. Härbret i bakgrunden finns kvar.

Adrian Pantolins
hus i Langhagan
är numera
ombyggt till
”porthus” på
Pundars.

Karl-Johan Lillbåsk och Hilda, f. Pantolin.

Här stod huset.

Leo och Mary Lillbåsk's gård. Byggs av Johannes och Hulda när de flyttade bort från granngården efter ägoskiftet med brodern Arvid.

Så länge djuren betade i hagen fanns inte ett träd här, men nu växer träden tätt.

Tillhörde Johannes och Alina Svartgrund (Bynes). Innehas nu av Alf Svartgrund.

Lassjongas

Elis o Linnéa
Nyåkers hus, idag
rivet. På bilden
Linnéa med dottern
Britta (Häggqvist) i
början av 1950-talet.

Lassjongas gamla
bondgård. Leander
Nyåkers barnbarn
Marianne Berg-
ström sålde den
till Maj-Lis (Signe
Åkermans dotter)
och Juhani Isojo-
ki, som har reno-
verat gården och
inrett fähuset till
hundhotell.

Bärisholm

Jarl o Marlene Nordins gård. Här fanns tidigare Borgmästars gården (Nylund) som byggdes när familjen flyttade från Juthnystugårdarna upp till Bärisholm 1909.

Borgmästars gamla gården när den skall börja rivas.

Från korsningen ned till Bärisholm. Till höger fanns Häggbloms torkria.

Där gräset är långt fanns Helmer Nordins gamla fähus. Ungefär mitt på bilden fanns Gabriel och Maria Häggbloms hus, senare Imanuels. Tomten ägs nu av Roger Stuns.

Projekt ådikning

Tuffa gossar dikar ån med spadar och för upp leran med skottkärra.

Höslätter.

Höslätter med lie.

Samling vid
Sågen

Brobygge.

Från bygget av
Bräidingsbro.

Edith Bergström i
bakgrunden har kommit
med kaffe till fr.v.

C-O Juthborg, K-O
Bergström, Johannes
Mattans och Alfred Nylund.

Det sista trälocket sattes på bron 1956. Det höll till 1966 när man
gjöt ett betongblock över bron. Bygget beskrivs i boken
Harrström – kvarn- och fiskeby.

Idag är alla lador utom en borta, och en del av
åkrarna är täckdikade.

Sjöhusen

Fiskarhusen på Öjen ägs av Harrströms fiskargille. Marken som husen står på är samfäll. Huset norr på Öjen med fyren i bakgrunden.

Kombelhuset, fanns från början vid Bäcksmaj. Huset har på senare tid renoverats av hyresgäster.

Påbådan, det sydligaste huset på Öjen. Huset kallas "Aina". Huset fanns från början vid Båtskatslagan och ägdes av familjerna Lassas o Mattans. Hagen söder om huset användes vid infångningen av kvigor på höstarna. Hösten 1975 när några kvigor förvildats och inte kom hem med de övriga lyckades man fånga dem i husets farstu sedan dörren gillrats så att den slog igen när kvigorerna kom in i farstun för att äta hö. Kvigorna fångades den 12.01 1976 och fördes hem över isen på traktor-slåde. De kalvade sedan i februari.

Bilderna av fiskarhusen är från 1978-1981 och tagna av Sven Nystén.

Huset norr på Bäcksgårne.
Det fanns från början vid
Komble och flyttades till
Bäcksgårne när man fick
ett större hus vid Komble.

Huset på Pålånsgrýnnan
byggdes av ett gammalt
hus från inre Stjeribetjín
och ett gammalt båthus
från Edsvik.

Hålgrundshuset, numera
rivet, fanns på Hålgrånn-
åddin, på Norras (Korsbäck)
mark. Fiskaren på bilden är
Jens Mattans 1978.

På somrarna hölls ibland danstill-
ställningar på Hålgrund. Bilden är
från en utflykt 1952. Framme till
höger Edvin Åkerman, bakom bl.a. Adele
Åkerman, Emil o Axel Hansson.

Bild från Gråsjelsgrynnon i slutet av 1960-talet. Fr.v. Mannséns hus, i mitten Juthans, till höger Åbackas. Fotografen står vid Åholms hus, som från början var en barack som tjänade som kontorsbyggnad när viken muddrades 1955.

Paviljongområdet.

I slutet av 1960-talet iordningsställdes en simstrand med hopp-torn och 25 m bassäng vid Paviljongen. Simstranden har nu flyttats till Norrsjön.

Baktill från vänster: Mats Åbacka, Katarina Karlstedt (Tuomela), Pia Södergran (Folkertsén), Britt-Marie Sundman (Rönholm). Framtill Johan Åkerman.

Idag är alla spår av simstranden borta.

Paviljongen byggdes 1949. Utrymmena har renoverats invändigt de senaste åren.

Djur på Öjen

Från fårskallet vid Påbådan på Södra Björkö. Man slutade använda Södra Björkö som fårbete på somrarna kring 1960. Fåren klipptes tre gånger i året, i oktober, februari och måndagen efter midsommar. Den dagen samlades fåren in gemensamt för klippning. Denna bild är från 1940-talets mitt. →

Också kvigor och hästen Svante fick vistas på bete på Öjen från början av juni till mitten av september. De fördes ut i två sammanbundna båtar, 3-4 kvigor i varje. Sista kvigsommaren på Öjen var 1983. Därefter var Yttran Utstenan kvigbete i nästan tio år.